

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: László Domokos

Cím: A budai hegyvidék „eltemetett forrásai”

Forrás: Budapesti Hírlap

3p
(Hely)

1928. 12. 29.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Old)

Osztályozás

Tárgy

551. 23

Hely

Idő

„1928”

Személy

Közp. nyomt.

A budai hegyvidék „eltemetett forrásai”

A Hollós Mátyás Társaság írók, művészek és tudósok egyesületének Budán tervezett előadás-sorozatában az egyik, már megtartott előadás a budai hegyvidék eltemetett forrásainak kutatásával és a nagyközönséggel való megismertetésével is foglalkoztak.

Nem volna helyes, ha ezekből az előadásokból kifolyóan olyan hibás nézetek és felfogások jutnának a nagyközönség tudatába, amelyek felfogásoknak a helytelensége nyilvánvaló, és amelyek kapcsán — habár nem is hozzáértő, a kérdéssel tisztában levő szakértők támogatásával, hanem kizárólag csak magánúton is — hibás alapokon álló akció jutna érvényre. Ilyen akciónak hasznos eredménye nem is lehetne, fehéat az némesak öltöszleges és céltalan, de káros is volna a budai hegység vízzel való ellátásának igen nagyjelentőségű kérdésében.

Ennek a kérdésnek tisztázása céljából és a tárgy helyes felfogásához legalább nagyjában ismernünk kell a budai hegység geológiai szerkezetét is, mert a lártott és még lakhatóvá tehető részeknek vízszükségeit csak ennek az ismeretnek az alapján lehet helyesen megállapítani és kielégíteni.

Az összes budai források és hévzizek egy közös földalatti medencéből fakadnak, melyet Pomáz, Vörösvár, Csaba, Telki, Budaörs, Promontor helységek és a Duna-folyam között levő 345 négyzetkilométernyi terület alkot. Ez a budai forrásvízek beszívargási területe.

Geológiai szempontból a helyzet még a következő:

A számtalan magaslattá és hegygerince szakadozott hegységnek az alapját a felső triászhoz tartozó mészkőképződmény alkotja, melynek alsó emeletét dolomit (Gellérthegy,

Sashegy, Csiki hegység, Törökugrató, budaörsi Kálváriahegy, Farkasvölgy, Zugliget, a Jánoshegy oldalán, a Hármashatárhegytől a Mátyáshegyig fekvő területen), továbbá felső emeletét tömött mészkő alkotja. A dolomit mindenütt kopár magaslatozat alkot, és ezeket csak helyenkint fedi erdő (Jánoshegy, Nagykovácsi); régen a most kopár tetőket is szép erdő borította, de letarolták azokat s mióta az eső a termőföldet is lemosta, újból való befásításuk csak nehezen halad előre. A tömött mészkő, mint dachsteini mészkő leginkább a hegy belsejében mutatkozik. A dolomitból s mészkőből álló alaphegységre eocén és oligocén mészkő, márga, agyag, homokkő és konglomerát rétegek települtek, melyek eredeti fekvésükből későbbi eltolódásuk miatt szétszakadoztak, és ma már sok helyen hezagos takarót képeznek. A negyedkori édesvízi rétegek löszből, homokból és kavicsból állanak, melyek a völgyeket, mint az Ördögárok völgyét is, tetemes vastagságban fedik. Szintén ebből a korból való a régi budai forrásokból lerakódott, lecsapódott mésztufa, mely a Várhegy és a Gellérthegy hátán nagy tömegekben települt le, de található ez a kőzet Óbudánál, a kiscelli magaslaton és a Lipótmezőn is.

A Várhegy hátán olyan nagy tömegekben rakódott le a mésztufa, hogy mint kitünő építőkö, a régebbi időkben az összes ottani építkezésekhez egyedül ez szolgáltatott építési kőanyagot.

Ezekből most már a látható, hogy régebben a bővízü forrásoknak sokkal magasabban

kellett lenniök, mint ma már igen csekély mértékben még megvannak. Történelmi feljegyzések is igazolják, hogy a szép Zugliget, mely ma vízben oly szegény, az elmúlt időkben kedvelt lakóhelye volt a híres uralkodóknak és nagy embereknek, mert számtalan forrásban és szép erdei patakokban bővelkedett. Jókai egyik regényében egy a Városmajornál

állott nagy négykeresű vizimalomról és másról ad leírást. Az Ördögárok szép, tisztavízű, nagy patak volt. És mindennek ma alig van itt-ott valami kis nyoma.

Mind e mellett azonban nem szabad azt gondolni, hogy ezek a források azért tüntek volna el, mintha a „hatóságok” betömtek volna és azokat csak úgy könnyű szerrel „fel lehetne tájni”. És hogy ha az előadáson megjelölt 20 forrást feltárnák, ebben az esetben „egyszerre megszűnne a vízinség és nemcsak öntözésre lehetne felhasználni a bő vizet, hanem strandok, fürdők építésére is”. Sajnos, mindez csak hű képzelődés, mert a megfelelő és egyedül helyes magyarázat a mostani vízhiánynak az előadott hegyszerkezeti ismertetésben találjuk meg. Ez a magyarázat pedig egyszerűen csak abban áll, hogy a többé-kevésbé kopár hegyoldalra hulló csapadéknak két útja van. Az egyik az, hogy a hegyoldalról nagy gyorsasággal egy része lefolyik az Ördögárokba, amelyen borzalmas árvízként rohan végig; a másik pedig az, hogy a csapadékvíz nagy része az altalajba lesüllyed, a mészkőrepedéseken át lemegy a mélységbe, 1500 m. mélységig, onnan azután az utána következő víz nyomása folytán, de már meleg víz formájában tör fel, azonban már csak a Duna jobbpartján, vagy annak a medrében. A múlt század második felében a Duna közepén, a Margitszigettől felfelé néhány száz méternyi hosszú alacsony sziget húzódtott, amelyen 50—60 helyen tört fel a meleg forrás. Ezt a szigetet azután a hajóközlekedés érdekében eltávolították, elkotorták és az ott levő források most már természetesen a Duna fenekén törnek fel.

A Zugliget és a Hűvösvölgy forrásainak eltűnése, elsüllyedése tehát természeti tünete s azokat a forrásokat feltárással vizsgálhozni már nem lehet. Ezért az ilyen nézeteknek a nagyközönség körében való elterjedését lehetőleg meg kell akadályozni. A való helyzet csak az, hogy a budai hegy-

Forrás:

(H

ség úgy forrásokban, mint folyóvízben nagyon szegény, bár ennek a szép, nagy területnek jelentékeny völgyei, nagy mezői és mélyre bevágódott medrei vannak. Legnagyobb völgy az Ördögárok völgye, amelyben a patakmeder az év legnagyobb részében szárazon ásít a meleg nyári napokban kiránduló városi közönségre. Azokban záporosók alkalmával, vagy gyors hóolvadás idején a megduzzadó nagy árvíz súlyos károkat és pusztítást okoz a 20 kméter hosszú völgy mentén, amely völgynek az alsó vége már a város belterületén fekszik. Sokáig emlékezetes marad Budapest székesfőváros történetében az 1875. évi nagy árvíz pusztítása az Ördögárok mentén.

füz.)

Az ismeretterjesztő előadások feladata tehát az, hogy a való helyzetről a nagyközönséget tájékoztassák és rávezessék a budai hegység lakott területeinek vízzel való ellátási módjára. Ennek módját azonban nem a régi és ma már mélyen a föld színe alá süllyedt források feltárásában, hanem egyrészt a növényzet betelepítésében és a kerti kultúra fejlesztésében, esetleg még a csapadéki víz megfelelő elraktározási mód-

jaiban, — másrészt pedig a városi vízvezetési hálózatnak minél szélesebbkörű kiterjesztésében kell keresni, és csak itt lehet megtalálni. Mélyen fúrt kutaktól is csak kétséges erdményt lehet várni, amit már sok hiábavaló fúrás eredménytelensége is bizonyít. Természeti tünemény az, hogy a mészhegységek forrásai idővel elsüllyednek s eltűnnek. Arravalók a képzett vízi mérnökök, hogy megadják a szükséges útmutatást azoknak, akik a kérdések iránt igazán komolyan érdeklődnek. „A varázsvessző uralmának ma már lejárt az ideje.“

László Domokos
kultúrmérnök.